

ATTITUDES, EXPECTATIONS AND PROFESSIONAL MOTIVATION OF PHYSICIAN ASSISTANT STUDENTS REGARDING THEIR PERFORMANCE IN EMERGENCY MEDICAL CARE AND THE APPLICATION OF TELEMEDICINE

Krastina Todorova

Burgas State University "Professor Dr. Asen Zlatarov", Bulgaria, krystina-todorova@uniburgas.bg
ORCID ID: 0000-0002-7302-0964

Hristina Milcheva

Burgas State University "Professor Dr. Asen Zlatarov", Bulgaria, hristina-milcheva@uniburgas.bg
ORCID ID: 0000-0002-3115-1966

Abstract: The profession of "Physician Assistant" is practiced by persons who hold a higher education diploma with a bachelor's degree and are registered in the register of the professional organization. The activity is based on values such as professional competence, honesty, humanity, good faith, tact, psychological and holistic approach, as well as equal treatment of all patients regardless of social, ethnic or religious differences. In many regions of the country, these specialists represent the mainstay of emergency teams, independently or in a team with a doctor, providing life-saving assistance, performing primary clinical assessment, taking measures to stabilize vital functions and organizing timely transportation of patients. However, modern practice places the physician assistant in an environment that is changing rapidly under the influence of digital technologies. The evolution of digital technologies in healthcare is a dynamic process that is radically transforming modern medical practice. Digitalization is gradually turning from a technical innovation into a structural element of clinical activity.

The purpose of this study is to analyze the attitudes and motivation of students in the specialty "Physician Assistant" towards professional realization in Emergency Medical Care and towards key aspects of telemedicine related to the work of the team. An anonymous and voluntary online survey was conducted through a survey developed in Google Forms. Results: For a large part of the respondents, Emergency Care emerges as a natural continuation of the accumulated practical experience and a preferred field for future realization. Telemedicine is still not sufficiently integrated into the training, which limits the confidence and readiness of students to use it in real clinical situations. The most significant concern for choice is aggression from patients and relatives, followed by insufficient financial evaluation of labor and the lack of clear regulations for independent activity. Regulatory clarity, training and development of digital competencies are needed for good, effective and satisfying work in the structure of Emergency Medical Care.

Keywords: physician assistant, telemedicine, digital competencies, implementation, Emergency medical care

НАГЛАСИ, ОЧАКВАНИЯ И ПРОФЕСИОНАЛНА МОТИВАЦИЯ НА СТУДЕНТИТЕ - ЛЕКАРСКИ АСИСТЕНТ, ОТНОСНО РЕАЛИЗАЦИЯТА ИМ В СПЕШНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ И ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ТЕЛЕМЕДИЦИНАТА

Кръстина Тодорова

Бургаски държавен университет "Проф. д-р Асен Златаров" България,
krystina-todorova@uniburgas.bg
ORCID ID: 0000-0002-7302-0964

Христина Милчева

Бургаски държавен университет "Проф. д-р Асен Златаров" България,
hristina-milcheva@uniburgas.bg
ORCID ID: 0000-0002-3115-1966

Резюме: Професията „Лекарски асистент“ се упражнява от лица, които притежават диплома за висше образование с образователно-квалификационна степен бакалавър и са вписани в регистъра на съсловната организация. Дейността се основава на ценности като професионална компетентност, честност, човечност, добросъвестност, тактичност, психологичен и холистичен подход, както и равнопоставено отношение към всички пациенти независимо от социални, етнически или религиозни различия. В много райони на страната тези специалисти представляват основната опора на спешните екипи, като самостоятелно или в екип с лекар оказват животоспасяваща помощ, извършват първична клинична оценка, предприемат мерки за стабилизиране на жизнените функции и организират своевременното

транспортване на пациенти. Съвременната практика обаче поставя лекарския асистент в среда, която се променя с бързи темпове под влияние на дигиталните технологии.

Еволюцията на дигиталните технологии в здравеопазването представлява динамичен процес, който коренно трансформира съвременната медицинска практика. Дигитализацията постепенно се превръща от техническо нововъведение в структурен елемент на клиничната дейност.

Целта на настоящото проучване е да се анализират нагласите, очакванията и мотивацията на студентите от специалност „Лекарски асистент“ към професионалната реализация в структурата на Спешната медицинска помощ (СМП) и към ключови аспекти на телемедицината, свързани с работата на екипа. Проведено е анонимно и доброволно онлайн проучване чрез анкета, разработена в Google Forms. Резултати: За голяма част от респондентите Спешната помощ се очертава като естествено продължение на натрупания практически опит и предпочитана сфера за бъдеща реализация. Телемедицината все още не е достатъчно интегрирана в обучението, което ограничава увереността и готовността на студентите да я използват в реални клинични ситуации. Най-значимото притеснение за избор е агресията от пациенти и близки, следвано от недостатъчната финансова оценка на труда и липсата на ясен регламент за самостоятелна дейност. Необходими са ясни нормативни регламенти, както и допълнително обучение за развитие на дигитални компетентности за добра, ефективна и удовлетворяваща работа в структурата на Спешната медицинска помощ.

Ключови думи: лекарски асистент, телемедицина, дигитални компетентности, реализация, Спешна медицинска помощ

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Лекарските асистенти се подготвят по медицински модел и се отличават от лекарите по ускорения период за придобиване на професията и възможностите за развитие на практически умения още в хода на обучението. С придобитата компетентност те осигуряват цялостна грижа за пациента, като извършват диагностични, лечебни и профилактични дейности. Техните правомощия са ясно дефинирани – включват дейности под лекарски надзор, но и определена делегирана автономност в рамките на нормативно установените граници. В практиката лекарските асистенти допълват и подпомагат работата на лекаря, без да я заменят, като осигуряват непрекъснатост, ефективност и качество на медицинската грижа (Врачева и Врачев, 2017).

Според Кодекса за професионална етика на лекарските асистенти, професията „Лекарски асистент“ се упражнява от лица, които притежават диплома за висше образование с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ и са вписани в регистъра на съсловната организация (Министерство на здравеопазването, 2026).

Професията се определя като съчетание между медицинската наука, практическото ѝ приложение и изкуството на здравната грижа, насочено към защита на живота и здравето на индивида и обществото. Лекарският асистент упражнява дейността си в съответствие с професионалните компетенции, определени по чл. 7, ал. 1 от Закона за съсловните организации и носи отговорност за качеството на предоставяната медицинска помощ (ЗСОМСАЛМАЗПФ, 2006).

Професията се основава на ценности като професионална компетентност, честност, човечност, добросъвестност, тактичност, психологичен и холистичен подход, както и равнопоставено отношение към всички пациенти независимо от социални, етнически или религиозни различия. Лекарският асистент има право да извършва дейности самостоятелно или по назначение от лекар, съобразно нормативно определените му компетенции и е длъжен да оказва спешна помощ при непосредствена опасност за живота на пациента (Наредба № 1 от 8 февруари 2011 г.).

Научно доказано е, че лекарските асистенти в цял свят с нивото си на компетентност са подходящите медицински специалисти по отношение на делегирането на рутинни медицински дейности от лекарската практика. С академичното си образование и специфична квалификация тези специалисти осигуряват комплексно обслужване. Те са подходящи за работа не само в центровете, но и във филиалите на СМП в отговор на потребностите на пациентите в малки и отдалечени селища ((Български съюз на лекарските асистенти и фелдшерите, 2025).

Ролята на лекарския асистент е съществена и определяща за структурата на Спешната медицинска помощ (СМП) в България. В много райони на страната тези специалисти са основната опора на спешните екипи, като самостоятелно или в екип с лекар оказват животоспасяваща помощ, извършват първична клинична оценка, предприемат мерки за стабилизиране на жизнените функции и организират своевременното транспортване на пациенти. Съвременната практика обаче поставя лекарския асистент в среда, която се променя с бързи темпове под влияние на дигиталните технологии.

Еволюцията на дигиталните технологии в здравеопазването представлява динамичен процес, който коренно трансформира съвременната медицинска практика. Дигитализацията постепенно се превръща от техническо нововъведение в структурен елемент на клиничната дейност.

Дигиталната трансформация в здравеопазването е сред най-динамичните и значими промени в съвременната медицина и изисква нови технологични умения от медицинските специалисти (Jonathan, 2024).

Според Есперанса и съавт.(2026), дигиталната компетентност вече не се разглежда като „допълнително умение“, а като основен компонент на качествената медицинска практика. Тя обхваща способността на медицинския специалист да работи с електронни здравни досиета, да осъществява дистанционен мониторинг на пациенти и да анализира клинични данни в дигитална среда (Esperança и др., 2026).

Дигиталната компетентност се разглежда не само като способност за работа с технологии, но и като умение за критично мислене, адаптиране към нови дигитални среди и етично използване на информация. В медицинската професия тези умения придобиват особена значимост, защото са пряко свързани с безопасността на пациента, ефективността на комуникацията и достъпа до актуални научни данни. Паралелно с дигиталните умения се развиват и общи компетентности като критично мислене, работа в екип и професионална комуникация, които подпомагат клиничната преценка и вземането на решения (Petrova, 2025).

Изискванията към дигиталната грамотност се отразяват пряко върху университетското образование. Както показва изследването на Baumgartner и съавт. (2026), медицинските университети изостават в интегрирането на дигитализацията в учебните програми: „учебните планове се фрагментират, липсва координация между модулите, а процесите за обновяване на съдържанието се оказват твърде статични, за да отговорят на бързо променящите се знания в медицината“ (Baumgartner и др., 2026).

Целта на нашето изследване е да се анализират очакванията, нагласите и мотивацията на студентите от специалност „Лекарски асистент“ към професионалната реализация в структурата на Спешната медицинска помощ и към ключови аспекти на телемедицината, свързани с работата на екипа. Предмет на изследването са дигиталните компетентности, телемедицинските услуги и тяхното значение за подготовката и практиката на лекарските асистенти. Обект са студентите по специалност Лекарски асистент, обучаващи се в I–IV курс в Бургаски държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“.

2. МЕТОДИ И МАТЕРИАЛИ

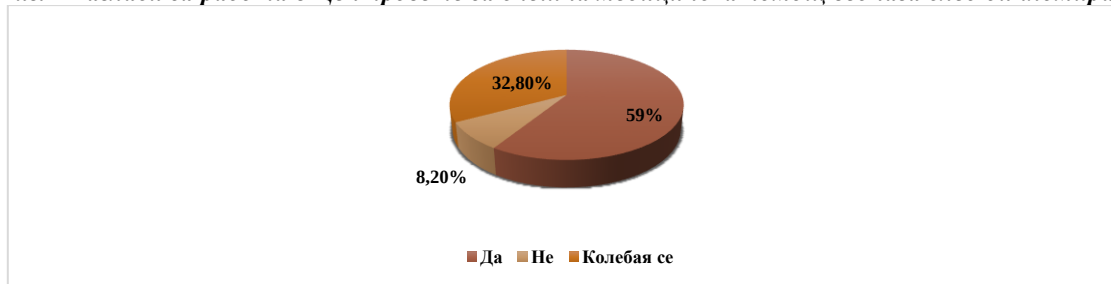
Проведено е анонимно и доброволно онлайн проучване чрез анкета, разработена в Google Forms. Изследването е проведено за периода април-май 2026г. и обхваща 88 студенти – лекарски асистенти. За анализ и графично представяне на резултатите са използвани програмите Microsoft Word и Microsoft Excel.

3. РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЯ

В изследването участват студенти от специалност „Лекарски асистент“, обучаващи се в I–IV курс. Разпределението по курсове показва равномерно представяне на различните етапи от обучението. Студентите от I курс съставляват 25,3% (n = 21); от II курс – 30,1% (n = 25 участници), III курс – 24,1% (n = 20), а от IV курс – 26,5% (n = 22).

Повечето студенти проявяват положителна нагласа за работа в спешната помощ (Фиг. 1).

Фиг.1 Нагласи за работа в Центровете за спешна медицинска помощ веднага след дипломиране

Източник: авторско проучване

Проучването установи, че значителна част от студентите вече притежават професионален опит в здравната система, което оформя нагласите им към бъдеща реализация като лекарски асистенти. Работещите като медицински сестри (46%) демонстрират ясно изразено желание да надграждат клиничните си умения и да се насочват към Спешната медицинска помощ. Сходна тенденция се наблюдава сред респондентите, които работят като парамедици (12,7%) в извън болнична среда и възприемат професията „Лекарски асистент“ като естествено продължение на своята практика. За 23,8% от участниците заети в други здравни позиции, обучението за лекарски асистенти представлява възможност за професионално израстване и преминаване към пряка клинична дейност. Тези данни

подчертават, че мотивацията за избор на професията е силно свързана с предходния опит и стремежа към разширяване на компетентностите в областта на Спешната помощ (Табл.1).

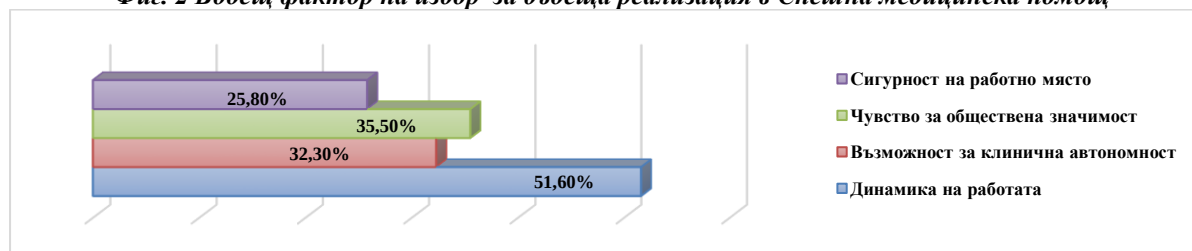
Табл.1 Професионален опит в системата на здравеопазването

Медицинска сестра	Болногледач	Парамедик в СМП	Друга позиция в здравеопазването	Без опит
29 (46.0%)	2 (3.2%)	8 (12.7%)	15 (23.8%)	9 (14.3%)

Източник: авторско проучване

В тази връзка са и мотивите за избор на професионална реализация в структурата на Спешната медицинска помощ, които посочват респондентите. Динамиката на работата (51,6%), чувството за обществена значимост (35,5%) и възможността за клинична автономност (32,3%) се открояват като ключови фактори за избор на професионална реализация в СМП. Тези фактори се очертават като водещи при формирането на професионалните им намерения и обясняват защо голяма част от участниците възприемат Спешната помощ като естествено продължение на своя опит в същото време предпочитана сфера за бъдеща реализация (Фиг. 2).

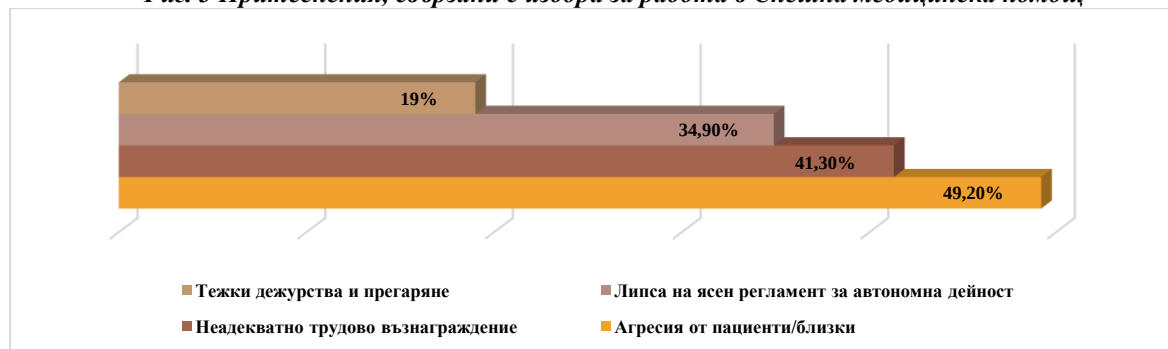
Фиг. 2 Водещ фактор на избор за бъдеща реализация в Спешна медицинска помощ

Източник: авторско проучване

Следващата графика отразява (фиг. 3) основните притеснения на студентите, които оказват влияние върху нагласите им за избор на работа в Спешната медицинска помощ: агресията от страна на пациент или негов близък (49,2%), ниското възнаграждение (41,3%), неясните професионални правомощия (34,9%) и тежките дежурства (19%).

Фиг. 3 Притеснения, свързани с избора за работа в Спешна медицинска помощ

Източник: авторско проучване

В контекста на тези професионални мотиви и стремежа към разширяване на клиничната автономност естествено възниква въпросът доколко студентите са запознати и информирани за използването на телемедицината в съвременната практика при спешни ситуации. Данните показват, че (46%) от студентите имат само обща представа за телемедицината, а една трета не са запознати (33,3%). Това означава, че телемедицината все още не е достатъчно интегрирана в обучението. Само (26%) от респондентите се чувстват напълно уверени в използването ѝ (Фиг.4).

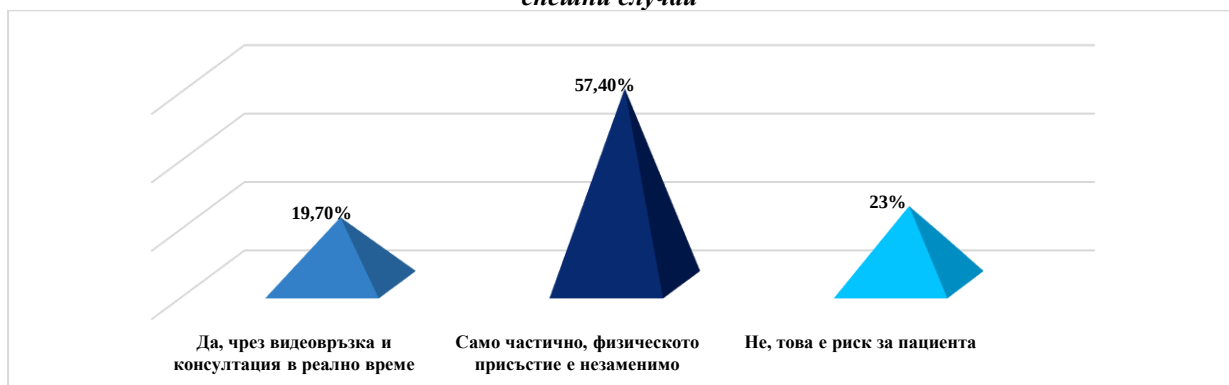
Фиг. 4 Информираност на студентите за приложението на телемедицината в Спешната медицинска помощ

Източник: авторско проучване

Повече от половината студенти (57.4%) смятат, че телемедицината може да бъде само частично решение, което подчертава необходимостта от лекар в екипа при спешни случаи. Докато (22.9%) възприемат използването на телемедицина като риск, което показва несигурност и липса на достатъчна подготовка в тази насока. За 19,7% телемедицината предоставя реална алтернатива чрез видеоконсултация и други технологични ресурси.

Фиг. 4 Намалява ли телемедицината необходимостта от физическо присъствие на лекар при спешни случаи

Източник: авторско проучване

На Дигиталната трансформация в здравеопазването се отдава стратегическо значение с цел подобряване качеството на здравните грижи (Заедно за повече здраве, б. д.).

Както посочват Тончева и съавт. (2021), технологиите разширяват клиничните възможности и изискват постоянна адаптация на специалистите към новите дигитални реалности (Тончева, Евтимова, 2021).

В проведено проучване (Есперанса и съавт.,2026), се установява, че 67% от лекарските асистенти в Северна Европа използват телемедицина, електронни досиета и дистанционни системи ежедневно, което показва висока степен на дигитална зрялост, спрямо тези в Южна Европа, в това число и България. Изследователите констатира следните бариери пред внедряването на телемедицината – липса на обучение, висока натовареност, колебание към нови технологии и недостатъчна инфраструктура в центровете за спешна помощ. Тези затруднения могат да бъдат преодоляни чрез симулации, стажове и дигитални обучителни модули. Подчертава се необходимостта от целенасочено обучение и инвестиции в дигитална среда, за да може лекарските асистенти да използват телемедицината безопасно и ефективно, включвайки технически, комуникационни, етични и аналитични дигитални умения (Есперанса и съавт.,2026).

България въвежда официални правила за телемедицината, като законово регламентира предоставянето на дистанционна медицинска помощ със задължително документиране в Национална здравноинформационна система (НЗИС). Допускат се синхронни и асинхронни консултации, а лечебните заведения могат да организират центрове за дистанционна помощ. Тази нормативна рамка разширява възможностите на лекарския асистент в извън болнична и спешната среда, като осигурява клинична подкрепа в реално време, улеснява координацията и повишава автономността и ефективността на грижата (Наредба № Н-5 от 28, 2026).

4. ИЗВОДИ И ЗАКЛЮЧЕНИЕ

1. За голяма част от респондентите Спешната медицинска помощ се очертава като естествено продължение на натрупания практически опит и предпочитана сфера за бъдеща реализация.
2. Едно от основните притеснения на обучаващите се е агресията на работно място от страна пациенти или техни близки, което изисква ясни механизми за законова защита на персонала при тези ситуации. Необходимо е нормативно прецизиране на самостоятелните дейности и отговорности, което да намали несигурността и да улесни интеграцията на лекарските асистенти в спешните екипи.
3. Телемедицината все още не е достатъчно интегрирана в обучението, което ограничава увереността и готовността на студентите да я използват в реални клинични ситуации. Във тази връзка е и нашата препоръка за изграждане на партньорства между университети и ЦСМП за стажове, симулации и реални клинични казуси, които могат да подпомогнат плавния преход от обучение към практика.

Професионалната реализация зависи както от мотивацията, така и от всички заинтересовани страни, имащи ключова роля в осигуряването на качествена подготовка, безопасни условия и съвременни технологични решения, които да подкрепят етичната и ефективна практика в структурата на Спешната медицинска помощ.

ЛИТЕРАТУРА

- Български съюз на лекарските асистенти и фелдшерите. (2025). *Становище по писмо от Министерство на здравеопазването, препратено от Министерски съвет, с наш вх. № 33/19.02.2025 г*
- Врачева, П., & Врачев, В. (2017). Международен опит в развитието на професия „Лекарски асистент“. *Обща медицина*, 19(2), 63–68. doi.org
- Заедно за повече здраве. (б. д.). *Дигиталната трансформация е от стратегическо значение за подобряване качеството на здравните грижи*. zaednozazdrave.bg
- Закон за съсловните организации на медицинските сестри, акушерките и лекарските асистенти, асоциираните медицински специалисти, зъботехниците и помощник-фармацевтите. Държавен вестник. parliament.bg
- Министерство на здравеопазването. (2026). Заповед № РД-01-212 от 10 март 2026 г. за утвърждаване на Кодекс за професионална етика на лекарските асистенти. *Държавен вестник*, (32).
- Наредба № 1 от 8 февруари 2011 г. за професионалните дейности, които медицинските сестри, акушерките, лекарските асистенти и фелдшерите могат да извършват по назначение или самостоятелно. Държавен вестник (Наредба № 1 от 8 февруари 2011 г.).
- Наредба № Н-5 от 28 април 2026 г. за оказване на медицинска помощ от разстояние. *Държавен вестник*, (41). <https://dv.parliament.bg/DVWeb/showMaterialDV.jsp?idMat=243156>
- Тончева, С., & Евтимова, Т. (2021). Предизвикателства и решения за медицинските сестри и акушерките в контекста на дигитализацията. В *International Interdisciplinary Virtual Meeting “Alumni Club and Friends”*, MU-Varna.
- Baumgartner, M., Stadler, M., Samwald, M., & Fischer, M. R. (2026). Systemic barriers to curriculum adaptation for rapidly changing knowledge in medical education: Qualitative study. *JMIR Medical Education*, 12, Article e96244. doi.org
- Esperança, M., Ferreira, J. C., & Martins, A. L. (2026). The imperative of digital competence in healthcare professionals: A comparison between Northern and Southern Europe. *BMC Health Services Research*, 26(1), Article 191. doi.org
- Jonathan, S. (2024). Nursing in the digital age: The importance of health technology and its advancement in nursing and healthcare. In *Digital technology in public health and rehabilitation care: COVID era* (pp. 45–62). Springer. doi.org
- Petrova, N. (2025). Digital literacy and generic competencies among nursing students. *Varna Medical Forum*, 14(2), 158–162.